

Z a t w e e f c h u A l w i s e s.

Nr. 21. Zettortdeenà 22. Mei 1852.

No Zaunpils.

Esmu pahru reisi sawà ihfà dšihwes-laizina lohpu-ehdama truhkumu zeetis, tadeht warru teikt: Tāhs irr smaggas behdas. Kad arri tu sinni: Šchim un tam irr deefgan falmu un pelu, ka sawus lohpus warretu turreht stalli lihds jauneem Zahneem, tad tomehr tā irr ap dufchu, itt ka tas, no ka tu gribbi luhgt, tew atbildetu fazzidams: Tu effi plaschi dšihwojis ar ehdamo, jeb warr buht wairak lohpu effi turrejis, ne ka tew ehdamo bija; man bail, ka pašam ne peetruhkst.

Gohds Deewam, ka muhsu zeenigs kungs ar lohpu-ehdamo šhinni gaddà baggatigi irr apšwehtihš. Winaš katru, kam pee tam truhkums peespeedees, mihligi šehlo. Širsniga pateiziba muhsu zeenigam kungam par to!

* * *
Ahhulina gannibas eetaisihš preefšch saweem lohpeem, žil esmu noštattijees, irr ihsti šlawejama leeta. Tee kam tahdas gannibas, lohpus gandrihs wiššu Mei mehneš turra stalli, (sinnams, ka winni to špehi, jo teem til ahtri ehdamajs ne peetruhkst, tadeht, ka winneem irr ahbulina lauki, kur dauds un šahigs ehdamajs usauq) tamehr tas ahbulinaš ihsti šanemmahs, ka lohps eefšch tšhetrahm woi peezahm štundahm labbaki pee-ehdahs, ne ka us aimatas gannibahm pa wiššu deenu. Uitas, kas us ahbula gannibahm gannitas, ruddeni effoht treknas ka barotas.

Kahds pohdneeka meisters muhsu draudšē sawōs wakkas-brihschōs tahdas grahmatas lafšidams, kas pahr semmes-lohpschānu rakšitās, ar laiku to semmes-lohpschānu tā bija eemihlejis, ka winaš sawu ammatu, kas winnam par gaddu labbu pelnu anešše, pawiffam atšahje un diwas mahjās us arrenti usnehme. Winaš sawas gannibas, kas ar kaddikeem bij

apaugušas, ar lohti leelu publinu nolihde, usplehše un par laukeem eetaisija, tā ka winnam taggad pawiffam 10 lauki irr, kur katrā 24 no lewisera mehrotas puhra-weetas atrohnaš. Žil man irr trahpijēes tahm minnetahm mahjahm gaxam braukt, tad es il reis par šho eetaisichānu esmu papreezajees.

Kam naw ne-augliga smilts-semme, tas darritu labbi, ja kabbata to ween špehi, ka winaš sawas gannibas pamasitinam usplehstu un tahs par laukeem un ahbula-gannibahm eegrohsitu. — Šauki buhtu redšeht, kad dauds mahjās tahda semmes-lohpschānas pahrlabboschāna taptu eewesta! —y.

Wehl kahda pahrtulkoschāna no tahs šchē peeminnetas grahmatas:

Pawuizoschānas.

No kartuppelem.

(Štattees Nr. 17. Beigums.)

Labbas un prahtigas šaimneezes dauds labba no kartuppelem istaifa. Miltus tā warr no teem tairiht. Šelassees tohs leelakus kartuppetus, isštallo tohs labbi uhdeni, šabersi tohs smalki us dšelses rihwi eefšch uhdenštrauka. Tohs šarihwetus kartuppetus pahrlaidi zaur beesu seetu, ka misas us ta pašā paliktu. Pehž pahrsuhkschānas nemmi to šchlihtstumu, leiži to zaur nahtenu kulliti kahdā tihrā kubbulā; tahs beesakas druppenas lai paleel maifinā. Šahs druppenas warr iswahriht, un zuhkahm woi lohpeem doht. To zaur drehbi pahrsuhktu šchlihtstumu warri apleet ar tihru uhdeni, un to kartuppetu šchlihtstumu labbi ar uhdeni šamaifihš; par labbu laiku, prohti kad milti jau kubbulā us dibbeni grimmušchi, waijaga pamasam uhdeni no wirsus peeleet, un labbi apmaifihš, tā ka wišši milti no dibbena pazeltōhs, un ar uhdeni šamaifi-

tohs. Tad atstahj to us garraku laiku, un kad apstahsees, tad peeleej' pamafam no wirfus uhdeni, un darri to tamehr, kamehr uhdens paliks pawiffam flaidrs. Kamehr to isdarrihs, waijadsehs kahdu trihju deenu laiku. Kad jau pehdigo reisi uhdeni usleesi tad fagreesi miltus gabbaleem, leez tohs us tihreem palageem, pehz ihfa laika, kad schee flapji buhs, paklahj atkal zittus faufus palagus, kamehr wifs uhdens no milteem buhs iswilzees. Tad fagreesi miltus ar nasi gabbalinds pirksta garruma, un 2 pirkstu platumä. Schohs gabbalinus leez us tihru, ar baltu palagu apklahtu galdu, un kalte tohs woi faule, woi siltä istabä. Iskaltuschi tee buhs tibri balti, flaisi milti. — Schohs miltus fabers un pahrsihja zaur beesu feetu. No scheem milteem warrefi wiffu taifihf ko gribbesi, jo tee us wiffseem ehdeneem derrigi, ir us pihrageem un pankohkeem, us kurreem wehl waijadsehs druszin fweeschu woi meeschu-miltus peelikt.

Wiffuwairak no tahdeem milteem putraimus tä warr taifihf. Kad gohwis atweddufchahs un tahm jauns peens irr, tad eeleij' blohdä to fasilditu peenu, eeberru kartuppetu miltus til dauds, fa buhtu labbi beesu mihkla, un ismaifi to labbi. Pehz paklahj us galdu tihru palagu, usleez no blohdas mihflu us rettu feetu, un trinni to mihflu ar rohku zaur scho feetu, kur nu ta mihkla pa maseem garreem gabbalineem zaurkritihs. Skattees, fa tee gabbalini kahdä weetä us scha palaga ne stahwetu wiffai beesu. Us ta pascha palaga iskalte tohs gabbalinus, un kad tee iskaltuschi, tad fanemmi tohs no palaga un eeberru tohs kahdä tihra maifinä. No ta warri iswahriht beesu putru, un ja peelikti druszin fweesta, woi peena, tad buhs gahrds ehdeens.

Seeru no kartuppeteem tä warri taifihf. Islassi wiffu labbakus nn leelakus kartuppelus, iswahri tohs bet tä, fa ta ahdina ne paplihtu, jo zaur to winnu spehks un labbums tohp maitahs. Kad tee jau pawiffam atdsiffuschi, tad teem tibri nowelzeet ahdinas, un leezert tohs flauktawel. Pehz winnus fabersfeet us

rihwes, un samaiseet tohs labbi ar kohka pawahnizi. Pee scheem fabersteem kartuppeteem peeleez aukstu flditu peenu, bet bes subkulahm. No ta warri 2 sortes feera taifihf. Fa nemfi 3 mahrzinas fatrihtu kartuppetu un 2 mahrzinas fldita peena, tad buhs wiffulabbakais gahrds feers, bet ja nemfi 4 mahrz. kartuppetu un 2 mahrz. peena, tad jau ne buhs til smelkigs. — Upsahli to, usberri druszin kimmenees un samaisi kartuppelus ar peenu, leezi to tä pahrmaitu kahdä traukä, apfedsi to ar tihru palagu, un leezi to pee mallas, kur seemas-laikä tas lai stahw 3 jeb 4 deenas, waffaras-laikä tikkai diwas. Tad atkal ismaifi labbi, un taifi apparatus feerinus, ko knappfeerus fauz, eeleez tohs kahdä no flalleem woi kahreem reschi pihtä wahzelite, fa wehjsch zaur eetu, un drehgnums no feereem iseetu. Pehz 2 deenahm isnemmi feerus no wahzelites, un usleez us kahdu galdiau, kur pajunte pakahrtus tohs waijaga kalteht, bet ne faugohse, woi pee ugguns, zaur ko feeri tikkai plihst. Fa feeri eefahktu plihst, tad tohs waijaga ar allu apmehrzeit, woi ar ruhguschu peenu apfmehereht, kas ar frehjumu samaisihts. — Kad feeri jau fakaltuschi, tohs waijaga tä kahdä pohdä, woi kohku-traukä eelikt: Dibbeni waijag isklaht ar sahlehem, ko zetta-ahbolinus fauz, un kas dauds aug pa muhsu dahrseem. Us scho sahli leezi kahrtu feeru wirsu atkal scho sahli un tad atkal kahrtu feeru lihds patt augschenes, un lai tanni traukä stahw 2 neddetas, woi ilgak. Tahds feers buhs jo wezzaks, jo labbaks, un tahrpi ne kad tanni paschä ne mettifees, ja tikkai faufä weetä tohs glabbofi.

Tä patt no kartuppeteem arri warr iswahriht meddu, jeb ihsti fakloht fibruppu, un zuffuru taifihf, bet ko juhs tatschu nedarriseet, un tapehz par to arri ne ko ne rakstischu. Kartuppeli labbä waffarä irr kohli augligi un neff lihds 50 un wairak augkus. Kad gadslabs, un kartuppeli labbi no-aug, tad tee pawiffam lehti. Bet wehleju fainneekeem un fainneezeem, tohs tad pawiffam ne pahrdohf, bet labbak lohpus ar teem barroht tad leelaku

labbumu no teem redsehs. Ja gohwim dohfi wahritus kartuppelus, tad drihs paliks tuklas, bet ja tohs dohfi sakkus, plahni sagreestus, ar effeli pa pufsei fajauktus, tad tahs tew dohs wairaf peena. Kad tohs aitahm dohfi plahni sagreestus, us pufsi ar effeli fajauktus, tad tahs buhs tuklas, un dohs wairaf un labbakas willas. Trihs mahzinas kartuppetu peeteef, weenu aitu pabarroht.

Ka ar katru leetu zilwekam gudri un prah-tigi jadarra, ta patt arridsan ar scheem aug-teem. Slapja wassarâ tee usaug uhdenaini, un eefschâ buhs tukfschi, — ta patt arridsan, kad drehgnâ semmê tohp stahditi. Bet tad tohs arridsan masaf buhs ehst, jo, jo wairaf tohs ehdisi, jo wairaf tee arridsan tawai wef-seiibai kaitehs. — Labbi, wesseli eegahjuschi kartuppeli irr eefschpuffe dselteni, un ne turr ne kahdas melnas jeb farkanas sihmes. Ne eegahjuschi un uhdenaini kartuppeli ne tikkai laudim, bet arridsan lohpeem kaitigi, ja tohs dauds ehd. Isfalluschi kartuppeli ir zuhkahn kaite, ja stipri ar teem barro. Ja teem ne buhs stahdeht, tad darri ta. Sasalluschi kartuppelus wajjaga reschi isbeht, lai tee is-laiustohs. Kad tee atlaiduschees, tad ar kah-deem pee kahjahm peeseeteem galdineem tohs sasalluschi kartuppelus buhs labbi saspaidiht, lai uhdens no teem istezzetu, un ka tikkai milti un misas paleef. Tohs saspaiditus isnessi wehja, tad tee drihs pahrkaltih. Tohs is-kaltuschiu saberri kahdâ faufâ weetâ; un war-ressi ar teem zuhkas un lohpus barroht.

Daudsreis trahpahs, ka kartuppeli pee zitta fainneeka masi un kaschkaini no aug. Tad fehla pahrmihjama, un tad darri ta. Is-laffi tohs wissu wesselakus un leelakus kartup-pelus, un dehsti tohs tubliht wassarâ tahdâ weetâ, kas us puffedenas-fauli pagreesta. Wehlâ ruddeni us kartuppetu mehtrahm buhs sakti abholini. Salaffi tohs, nolerei tohs kahdâ firtâ weetâ, woi faule, ka tee paliktu mihssti, un eefшту puht; tad tohs uhdeni mehrzedams bersi ar rohku zaur feetu, kas us kahdu baljiny ar uhdeni nolikts, De nu is-

nemmi to zaur feetu eebiruschi fehllu no bal-jes, pahrstallo to labbi uhdeni, iskalte to, un turri to faufâ weetâ. — Wassaru sagaidijis eefehj' to pareschi lettezzi. Kad ta usdihgs, israwe sahles, un apberri kartuppetu lakstus ar semmi ta, ka tikkai lakstu lappinas redsetu. Ruddeni wehli, bet pirms eefшту salt, wajjaga tohs jaunus lakstus israut, un kartuppelus, kas buhs lohsti masi, nolassht, tohs pagrabâ woi kahdâ dohbê paglabbaht, un ar faufahm lappahm apbeht, lai par seemu ne fa augtu. Us zittu wassarâ dehsti schohs masus kartup-pelus ta un ap to paschu laiku, ka wissur kar-tuppelus dehsti; usaugâ augligi un buhs leeli! — Kartuppeli aug katrâ semmê, kad tikkai labbi irr isarrta, un mihssti isstrahdata, bet labbaki sinnams smiltainâ, ne ka smaggâ, mahlainâ un treknâ semmê. Memmeet arri labbi wehrâ ka kartuppelus deht fehshanas warr pahrschelt us dauds gabbaleem, zaur ko fehllu warr pataupiht, bet ka labbi us to ja-rauga, ka katrâ gabbalâ buhtu dihgliis. No nepahrschelta kartuppeta sinnams aug labbaki krukmi. W—r.

• Blehnu darbi nahk gaismâ.

Kahds wezs un baggats dakters, Benz wahrda, sehdeja sebbâ waklara pehz deenas puhlina, sawâ kambari un atpuhtahs pee wihna glahses. Us weenreis werahs durwis walkam un swesch zilweks ar grahmatu nahk pee winna eefschâ. Dakters scho grahmatu islaffijis dabbu sinnaht, ka schis sweschineeks winna raddineeka, Pelzeru Furra, dehs effoht. Benzis luhds nu swescho lai apfehshotees, ko schis arri gan darra, bet ar bailigu un nelabbu duhschu; jo tanni kambari bij zilweku kauli ar drahstim ta faseeti ka tee dsihwam zil-wekam pehz kahrtas weens pee ohtra stahw. Un tahdu kaulu zilweku bij dakteram pilns kambaris; jo wiasch no tam dauds gudribas preeksch zilweku flimmibahm mahzijahs. Schis bailes dakters nomannija pafmehjahs nn fazzija: Uk, mihtais draugs! Zuh arri effat mahlderis, ka tai grahmatâ bij eerakhtihst,

nu tad jums waijaga sawu skunsti arri pee scho zilweku kaulu mahleschanas (nobildefchanas) parahdiht. Winneem arr bij sawa laika tahdas patt meefas ka jufsu kaulu taggad. Ne baidatees ne ko, effeet til labba prahda un dferreet kahdu glahsiti wihna, gan tad jaw bailes stahfees! Sweschais ne likkabs dauds lubgtees, bet isdsehre ar dakteri kohpa weenu glahsiti pehz obtras un istuffchoja weenu but-teli, wehl weenu un atkal weenu! Benzis bij ihsti runnatajs palizzis un teize sawam raddineekam daschu notikkumu no saweem kaulu zilwekem, kad tee schinni pasaula dsihwojuschi. Ta winsch arri sinnaja no weena tahda stahstih, kas flepkaws bij bijis un sawa muhscha dauds breefmigus darbus padarrijs. Weefim to klausotees palikke jo wairak bail un winsch sahze jo wairak un ahtraki dsert. Wezzais dakters arri bij sawu mehru gan apteeki aismirsis, un kamehr sweschais runnaja schis aismigge. Zeeminsch to nomannijs uszehlahs no sawa krehsla un gribbeja labbi apstattitees, woi schis ihsteni zeeti guktoht; bet par nelaimi tas strai-paledams aiskustinaja weenu no teem kaulu zilwekem, un til ko schis us krehslu apfeh-schahs, te arri tuhlin tahs aukstas kaulu woh-fas tam us kaku uskriht. No bailehm pah-nemts sahze tas blaut, ta ka arri dakters us-mohdabs un winna fullainis eestrehje. Ka fa-daufihts nokritte sweschais pee semmes, un dakters to klauschanu taggad faprasdams smeedamees fazzija: Juh's arri til effat tahda fakku pastala un par neekeem ta baidatees? Bet ar trihzedamu balsi tas sweschais atbil-deja: Mihlais daktera lungs, juh's maldatees! Schè irr pascha Deewa pirksts; es esmu weens flepkawa un schis kaulu zilweks, kas man wirsu kritte, bija weenreis mans wirsneeks, kam es kalpoju. Winsch manni taggad sawu preeksch Deewa taifnas teefas. — To dsirdoht pats dakters sabihjabs un dohmaja: woi schis nu irr peedsehrijs, jeb woi nelabba prahda; bet tas sweschais no sawas firds-apsinnaschanas

speests teize tahfaku: Ta grahmata, ko juh's no mannis dabbujat, ne bija riktiga, un es nahzu us tam, kaut kahda wihse juh'su naudu un mantu rohkas dabbuht. Manni zitti beedri irr ahra un gaida tiklai us kahdu sihmi no mannim. Weddeet til manni preeksch teefas, lai es sawu nopelnitu algu dabbuju. — Teefas preekscha wehl winsch isteize, ka winsch ar sawu wirsneeku weenreis pee blaschkites sehde-dams par wiinu pasauli effoht smehees. Starp dauds zitteem wahrdeem tas wirsneeks effoht fazzijis: Brahlit! Kad es ahtraki ne ka tu no schis pasauls schkirtohs, tad es gribbu tew skaidru sinu par tam doht, ka winna muhscha klahjabs. — Gudrais Salamans fakka: To besdeewigu zelsch irr ta tumfiba, tee ne sinn par ko tee kritih's. J. S.

Teefas fluddinaschanas.

No Wilzes pagasta teefas tohp wissi tee, kam kah-das parradu prassichanas pee teem schè preemineteem Wilzes saunneekem, prohti: John Rent no Kalku-mahjahn, Ans Treugut no Uppenecku-mahjahn, Jurre Smilga no Silla-Kurschu-mahjahn, Martin Strupp no Masajahn Kehtel-mahjahn un Martin Leschinski no Dessau-mahjahn, par kuru montahw parradu dehl konkurse spreesta, zur scho ussainati, feschu ned-delu starpà, prohti libos 27to Juhni f. g. sawas praf-fichanas scheid usdoht un ka pehz likkumeem wehlechts peerahdiht, jo wehlah neweenu wairs ne klausih's. Wilzes pagasta teefa, tai 14ta Mei 1852. 3

(J. S.) Pagasta wezzafajs J. Mozzemiz.
(Nr. 76.) Pag. teefas skrihw. A. Grünberg.

No Wilzes pagasta teefas tohp wissi tee, kam kah-das parradu prassichanas pee ta Leischos eelsch Zur-daltscheem nomirruscha, pee Wilzes pagasta peederriga Ans Weidmann, jeb kas tam pascham ko parrada, zur scho ussainati, feschu neddelu starpà, prohti libos 27to Juhni f. g. sawas prassichanas un parradus scheid usdoht, jo wehlah schi teefa ar teem prassichajem un parradneekem pehz likkumeem darrihs. Wilzes pagasta teefa, tai 14ta Mei 1852. 3

(J. S.) Pagasta wezzafajs Mozzemiz.
(Nr. 77.) Pag. teef. skrihw. A. Grünberg.

B r i h w d r i f f e h t.

No juh'mallas-gubernias augstas waldischanas pufes: Collegienrath v. Braunschweig, Zensor.
No. 150.